

REKONSTRUKCIJA ZA DRUŠTVENI ZAOKRET

Najavljena rekonstrukcija Vlade Republike Srbije postala je u vrelih letnjim danima centralna tema u srpskom društvu i medijima. I zaista, kako se približava kraj jula kada se očekuje da se Narodna skupština Republike Srbije izjasni o promenama u kabinetu srpskog premijera Ivica Dačića, tako se sve više licitira ko će od ministara ostati a ko otići, da li će sve stranke vladajuće koalicije posle promena biti deo Vlade i da li je rekonstrukcija bolja od vanrednih izbora ili ne. Naravno, kako to u Srbiji obično biva, svi imaju svoje mišljenje, od pijačnih prodavaca, preko političkih stranaka do crkve i medija. I svi imaju svoje favorite i negativce. I svi navijaju.

Najavljena rekonstrukcija Vlade Srbije nije prva u modernoj srpskoj političkoj istoriji ali je po mnogo čemu jedinstvena. Ono što ovu rekonstrukciju razlikuje od prethodnih je činjenica da se događa posle samo godinu dana vlasti, u trenutku kada stranke vladajuće koalicije zajedno imaju podršku preko 50 odsto birača, većinu u parlamentu koja nije ugrožena i kada ne postoji pritisak ni javnosti, ni opozicije da se vrše promene u Vladi. Jednostavno, najavljenju rekonstrukciju Vlade inicirala je sama vlast, odnosno najjača stranka vladajuće koalicije Srpska napredna stranka (SNS) i njen lider Aleksandar Vučić, prvi potpredsednik Vlade i trenutno najpopularniji političar u Srbiji.

Struktura srpske vlade je takođe jedan od motiva za njenu rekonstrukciju. Ona je napravljena posle izbora 2012. godine kada je dotadašnja članica vladajuće koalicije Socijalistička partija Srbije (SPS) odlučila da posle veoma dobrog izbornog rezultata raskine koaliciju sa Demokratskom strankom i napravi novi politički savez. Za ovu odluku socijalisti (popularno ime za SPS) su nagrađeni mestom premijera bez obzira što su na izborima bili treća stranka po broju glasova i dok u samoj Vladi postoji politička organizacija sa većom podrškom – SNS. Novoj vladi se pridružio još jedan bivši partner demokrata – Mlađan Dinkić (lider stranke Ujedinjeni regioni Srbije – URS) i tako je Srbija dobila novu vlast. Proteklih godinu dana, zabeležen je vrtoglavi rast popularnosti SNS koja prema nekim istraživanjima ima oko 40 odsto podrške dok SPS, koja ima premijera, beleži porast podrške ali je sada odnos te dve stranke 1:3,5. Upravo je to razlog zašto je motor srpske vlade stranka koja nema premijera i zašto je prvi potpredsednik Vlade Vučić osoba koja je suštinski lider srpske vlasti. Popularnost stranke i njenog lidera Vučića zato daje snagu SNS da pokrene, sprovede rekonstrukciju Vlade kao i da odredi uslove pod kojima će ona da bude učinjena.

Poslednja rekonstrukcija vlade, obavljena je u proleće 2011. godine od strane tada vladajuće a sada opozicione Demokratske stranke (DS) i njenog tadašnjeg lidera, bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića. Bio je to iznuđen potez tadašnje vlasti na godinu dana pre održavanja izbora u trenutku kada je popularnija opozicija započela ulične proteste tražeći vanredne izbore. Tadašnjoj vlasti, rekonstrukcija se učinila kao dobar marketinški potez kojim bi građane ubedila da je spremna da menja nepopularne ministre i smanjuje državnu administraciju.

Tako sprovedena rekonstrukcija svela se na izbacivanje lidera jedne od manjih stranaka vladajuće koalicije Ujedinjeni regioni Srbije (URS) Mladana Dinkića iz vlade uz opstanak njegove stranke i njihovih ministara u njoj (!?), na promenu nekoliko ministara, na neprirodno spajanje pojedinih ministarstava kako bi se pokazalo da se smanjuje državna administracija koja je zapravo ostala ista, pokazala se kao potpuni fijasko. Tadašnja vlast nije razumela da za građane rekonstrukcija nije pitanje kako će se zvati koji ministar već šansa da se država učini efikasnijom a njihov život boljim. Neuspešna rekonstrukcija iz 2011. godine bila je jedan od uzroka zbog koga su bivši predsednik Boris Tadić i DS izgubili izbore godinu dana kasnije.

Jasno je da lider SNS Aleksandar Vučić razume gde su njegovi pethodnici grešili jer kada govori o rekonstrukciji Vlade ne pominje personalna rešenja već novu politiku i ciljeve. Prema njegovim rečima, Vlada namerava da, u narednom periodu, posle odluke EU da otpočne pregovore o članstvu sa Srbijom i nakon normalizacije odnosa sa Prištinom, posveti mnogo više pažnje ekonomiji i boljem životnom standardu građana. Kada se stvari tako postave, tada su i personalne promene pojedinih ministara ili direktora deo nove politike. One se ne rade zbog unutarpartijskih razloga već su deo politike vlade u okviru koje se periodično proveravaju "prolazna vremena" onih koji su bili uspešni i onih koji nisu. Da je tako potvrdio je nedavno lider naprednjaka Vučić kada je izjavio da Vlada **"mora građanima da pokaže da je princip odgovornosti i smenjivosti, i poštovanja narodne volje, mnogo važniji od principa partijske poslušnosti i pripadnosti"**.

Dakle, ključno pitanje ove rekonstrukcije nije ko će biti ministar i da li će neka stranka posle nje imati više ili manje moći, već da li rekonstrukcija može da postane zamajac za modernizaciju Srbije i promene u društvu, privredi i politici?

Pregovori o članstvu u Evropskoj uniji Srbiju će zauvek promeniti bez obzira da li će ona postati članica te organizacije ili ne. Tokom pregovora, srpsko društvo će se modernizovati, uvešće nove standarde u javnoj upravi, školstvu, zdravstvu i privredi a država će više poštovati prava svojih građana. Mala i siromašna društva, poput ovih koja su nastala raspadom bivše Jugoslavije, takve standarde sama nikada ne bi dostigla i zato je za njih članstvo u EU, uz sve mane koje ima ova organizacija i probleme sa kojima se suočava, velika prednost.

Da li je srpsko društvo spremno za promene koje ga očekuju? Srbijom još uvek vlada palanački duh koji se protivi svakoj modernizaciji i promeni. **"U svetu palanke, važnije je dobro se držati ustaljenog običaja nego biti ličnost"**, napisao je o ovom fenomenu srpski filozof Radomir Kostantinović u svom najznačajnijem delu "Filosofija palanke" još sredinom prošlog veka. Dakle, velika teškoća za novi početak Srbije je činjenica da politički projekat modernizacije nema takvu emocionalnu privlačnost kao klasične ideologije i palanački duh koje treba da zameni. Govoreći o njima još 1998. godine u Aspen institutu Zoran Đinđić je primetio da **"te ideologije raspolažu demagoškim arsenalom usavršavanim nekoliko vekova"**. **"Nije lak posao da se iz magnetnog polja njihove demagogije otrgnu realni nacionalni i socijalni problemi i da se podrvrgnu tretmanu racionalne politike"**, rekao je bivši premijer Srbije i njen prvi demokratski premijer posle oktobarskih promena 2000. godine, koji je ubijen u atentatu 2003. godine.

Dakle, da bi Srbija mogla da se promeni i modernizuje potrebna joj je snažna vlada koja će da je vodi i kojoj građani veruju. Zato je važno da se rekonstrukcija Vlade sprovede temeljno, i da ona ne bude pukom menjanje ministara i još ponekog državnog činovnika već rekonstrukcija njenih ciljeva i načina na koji radi. Vlada posle rekonstrukcije mora da bude dobro uigran tim koji je u stanju da vodi zemlju ka Evropskoj uniji i da iskoristi sve šanse koje se ukazuju. To se ne odnosi samo na uspešan završetak pregovora o članstvu u EU, već na administraciju koja je spremna da iskoristi novac koji je Srbiji na raspolaganju u fondovima EU namenjenih državama koje pregovaraju o članstvu, kao i da privuče više stranih investicija.

To su velike i istorijske promene za Srbiju a velikih promena nema bez velikih napora, snažne vlade i političara sa vizijom koji su odlučni da učine istorijske pomake. Velike promene se ne događaju evolutivno. One nastaju diskontinuitetom i uspostavljanjem novih odnosa i pravila. Reforme mogu da uspeju samo ako osećanje nade i volje u Srbiji pobedi palanački duh. Mrzovoljna, skeptična, sumnjičava društva ne postižu velike ciljeve i izuzetne rezultate. Srbija mora da menja mentalitet, da ljudi na stvari gledaju sa pozitivne strane, da ne krive čitav svet za loše stvari koje im se dešavaju, da budu odlučni da se menjaju i angažovani da rešavaju najvažnije društvene probleme.

Da bi srpski narod uspeo u tome, bez obzira na Vladu koja je posvećena takvim ciljevima potrebna mu je velika ideja. Jer, velikih promena nema bez učešća naroda u njima i njegovog poverenja u vladu, snažno političko liderstvo i velike ideje. Srbija konačno može da kaže da je ideja evropskih integracija pobedila kako u politici, tako i u društvu. Upravo je to velika ideja koja može Beograd da pokrene napred. Jer **“ništa nije moćnije od ideje čije je vreme nastupilo”**, pisao je francuski pisac **Viktor Igo** još u XIX veku.

Možda u tome leži odgovor zašto je najjača stranka vladajuće koalicije, Srpska napredna stranka, posle samo godinu dana na vlasti i situaciji u kojoj uživa podršku oko 40 odsto građana i nema političku konkurenciju, odlučila da pokrene pitanje promena u Vladi a ne vanrednih izbora. Ako želite samo da vladate i ako vam je cilj da dobijete koje ministarstvo više tada u takvoj situaciji ne menjate ništa. Ako prepoznajete istorijski trenutak i šansu da zemlja posle stoleća lutanja, na stogodišnjicu početka Prvog svetskog rata u kome je izgubila više od polovine muškog stanovništva, konačno promeni način razmišljanja i umesto mitova izabere progres i razvoj tada je rekonstrukcija vlasti logično rešenje. Tu leži odgovor na pitanje zašto Vučić govori o rekonstrukciji ciljeva a ne ministara.

Zato je za Srbiju važno da rekonstrukcija Vlade bude uspešna, da administracija pokaže da je spremna da uči iz tuđih i vlastitih grešaka kao i da je fokusirana na rešavanje problema i ostvarivanje ciljeva. Zato će rekonstrukcija uspeti samo ako ona bude rekonstrukcija ne samo ciljeva, već mentaliteta, navika i prioriteta koje ima naše društvo. Na manjim strankama vladajuće koalicije je da shvate zašto je nužna takva rekonstrukcija i da pokažu da su naredne tri godine spremne da budu posvećene cilju, a da će ih manje interesovati koliko imaju ministara. Od toga da li će prihvatiti ovaj način razmišljanja zavisi hoće li se promene u Srbiji koje su neminovne desiti rekonstrukcijom ili vanrednim izborima.